

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z historii „Zrozumieć przeszłość” zakres rozszerzony w klasie 2.

Wymagania na oceny śródroczne (I półrocze) obejmują wymagania z działów od I do IV włącznie, zaś na oceny roczne obejmują wszystkie wymagania z działów od I do VII włącznie (cały rok szkolny)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. EPOKA ODRÓDZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	• Rdzenni mieszkańcy Ameryki • Majowie • Aztekowie • Inkowie • Religie cywilizacji prekolumbijskich • Cywilizacje Azji	– stosuje pojęcie <i>Indianie</i> – wymienia trzy największe cywilizacje prekolumbijskie Ameryki oraz najbardziej rozwinięte cywilizacje Azji - wymienia przykłady osiągnięć Majów, Azteków i Inków	– stosuje pojęcia <i>okres prekolumbijski, inka</i> – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – identyfikuje postać Montezumy – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów, Azteków i Inków – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji Azji	– stosuje pojęcia <i>Mezoameryka, klan, siogun</i> – lokalizuje w czasie powstanie (III w.) i upadek (IX–X w.) pierwszych miast– państw Majów, ekspansję Azteków (XV–XVI w.), rozkwit potęgi Inków (XVI w.) – wyjaśnia, jak doszło do zasiedlenia przez ludzi obu Ameryk – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i	– stosuje pojęcie <i>politeizm astrobiologiczny</i> – identyfikuje postać Hideyoshiego Toyotomiego – wyjaśnia, dlaczego Majów nazywano „Grekami Nowego Świata” – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – omawia podobieństwa oraz	– porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym samym czasie – ocenia skutki ekspansji europejskiej w Azji

			– wyjaśnia, jakie konsekwencje miała ekspansja europejska w Japonii	ich osiągnięcia – omawia organizację plemiennie-państwową Majów, Azteków i Inków – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogola w Indiach – przedstawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w.	różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – omawia problemy polityczne Chin, Japonii i Indii w XVI i XVII w.	
2. Wielkie odkrycia geograficzne	- Wiedza o świecie w średniowieczu - Przyczyny odkryć geograficznych - Wyprawy Portugalczyków - Dotarcie do Ameryki - Wyprawy do Indii i Ameryki - Opłynięcie Ziemi - Znaczenie wielkich odkryć geograficznych	stosuje pojęcia <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni I wyprawę Kolumba (1492–1493), odkrycie drogi morskiej do Indii (1497–1498), I wyprawę dookoła świata (1519–1522) – identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – przedstawia osiągnięcia Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, w jaki sposób odkrycia geograficzne zmieniły myślenie Europejczyków o świecie	– stosuje pojęcia <i>rekonkwista</i>, <i>karaka</i>, <i>handel lewantyński</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Przylądka Dobrej Nadziei (1488) – lokalizuje w przestrzeni kierunki wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – identyfikuje postacie Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego – charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – omawia znaczenie wielkich odkryć geograficznych	– stosuje pojęcia <i>kwadrant</i>, <i>laska św. Jakuba</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni opłynięcie przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446), wyprawę Ameriga Vespucciego (1500–1505) – identyfikuje postacie Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze – opisuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków – przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata	– identyfikuje postacie Paolo Toscanellego, Giovanniego Caboto – lokalizuje w czasie opłynięcie przez Portugalczyków przylądka Bojador (1434) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Giovanniego Caboto (1497), odkrycie Brazylii (1500) – identyfikuje postacie Pedra Alvaresa Cabrała, Juana Sebastiana Elcaño – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych	– ocenia znaczenie wyprawy Kolumba dla cywilizacji europejskiej – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych

3. Ekspansja kolonialna	• Początek kolonizacji Nowego Świata • Podbój Meksyku • Kolonizacja Ameryki Południowej • Organizacja imperium hiszpańskiego w Ameryce • Początki kolonizacji Ameryki Północnej • Znaczenie ekspansji kolonialnej	– stosuje pojęcia <i>konkwistador</i>, <i>konkwista</i> – lokalizuje w czasie podbój Meksyku (1519–1521), podbój Peru (1530–1533) – lokalizuje w przestrzeni zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce – identyfikuje postacie Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych	– stosuje pojęcia <i>faktoria handlowa</i>, <i>eksterminacja</i>, <i>korsarstwo</i> – lokalizuje w czasie układ w Tordesillas (1494) – lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Tordesillas – identyfikuje postacie Montezumy II, Atahualpy – wyjaśnia, jakie czynniki decydowały o sukcesach konkwistadorów – przedstawia etapy podboju Ameryki Łacińskiej przez Hiszpanów – przedstawia skutki podbojów europejskich dla ludów Ameryki – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie	– stosuje pojęcie <i>Metys</i> – lokalizuje w czasie układ w Saragossie (1529) – lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Saragossie, kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej – wyjaśnia, dlaczego układy o podziale stref wpływów na świecie zostały zawarte tylko pomiędzy Hiszpanią i Portugalią – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku oraz Peru i ich następstwa – omawia zjawisko niewolnictwa i jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej	– stosuje pojęcie <i>encomienda</i> – lokalizuje w czasie założenie Nowej Anglii (1643) – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – porównuje proces kolonizacji Ameryki Środkowej i Południowej z kolonizacją Ameryki Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji	– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – ocenia znaczenie niewolnictwa dla kolonializmu europejskiego
4. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie	• Rozwój demograficzny • Rozwój miast • Postęp techniczny i organizacja produkcji • Rozwój handlu	– stosuje pojęcia <i>kapitalizm</i>, <i>bank</i>, <i>dualizm gospodarki europejskiej</i>, <i>folwark</i>, <i>pańszczyzna</i> – charakteryzuje przemiany demograficzne	– stosuje pojęcia <i>przyrost naturalny</i>, <i>system nakładczy</i>, <i>manufaktura</i>, <i>weksel</i>, <i>akcja</i>, <i>giełda</i>, <i>inflacja</i>, <i>popyt</i>, <i>podaż</i> – lokalizuje w przestrzeni	– stosuje pojęcia <i>rewolucja cen</i>, <i>grodzenia</i> – wymienia przykłady rodów bankierskich nowożytnej Europy – określa uwarunkowania	– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych	– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy

	• Kredyty, banki i giełdy • Inflacja i dualizm gospodarczy	w Europie na początku czasów nowożytnych oraz ich skutki społeczne i gospodarcze – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy w XVI w.	strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – przedstawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia nowe zjawiska w ekonomii w XV i XVI w. – przedstawia nowy system organizacji pracy w zakładach produkcyjnych na zachodzie Europy – przedstawia przyczyny i skutki podziału Europy na dwa różne systemy gospodarcze	rozwoju miast i jego konsekwencje – opisuje rolę handlu w przemianach gospodarczych Europy w XVI w. – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, jakie były przyczyny procesu grodzień	– omawia wpływ procesu grodzień na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej	
5. Kultura renesansu	• Podstawy przełomu kulturalnego • Zainteresowanie antykiem i humanizmem • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu i jej twórcy • Nauka w czasach odrodzenia	– stosuje pojęcia <i>renesans</i> (odrodzenie), <i>humanizm</i>, <i>teoria heliocentryczna</i> – lokalizuje w czasie odrodzenie (XIV/XV – XVI w.), wynalezienie ruchomej czcionki (1455) – identyfikuje postacie Jana Gutenberga, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza, Williama Szekspira – wymienia cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla	– stosuje pojęcia <i>mecenat artystyczny</i>, <i>makiawelizm</i>, <i>utopia</i>, <i>monarchia absolutna</i>, <i>człowiek renesansu</i> – identyfikuje postacie Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Sandra Botticellego, Rafaela Santi – opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia myśl polityczną odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne literatury renesansu	– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i> – identyfikuje postacie Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgia Vasarięgo, François Rabelaisa, Miguela Cervantesa, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – opisuje rozwój architektury renesansu – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu	– identyfikuje postacie Giovanniego Pico della Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Tommaso Campanelli, Jana van Eycka, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina Młodsze, Donatella, Miguela Serveta, Paracelsusa – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia	– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia

		upowszechnienia literatury	– wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu – wyjaśnia, dlaczego wybitnych przedstawicieli epoki nazywano ludźmi renesansu – przedstawia osiągnięcia wybitnych przedstawicieli renesansu na wybranych przykładach	– omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia		
6. Reformacja i jej skutki	• Przyczyny reformacji • Wystąpienie Marcina Lutra • Reformacja i wojny religijne w Niemczech • Reformacja w Szwajcarii • Powstanie kościoła anglikańskiego • Społeczne i polityczne skutki reformacji	– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane) anglikanizm</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie 95 tez przez Lutra (1517), <i>Akt supremacji</i> (1534), początek działalności Kalwina (1536) – identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – wymienia przyczyny reformacji – wymienia zasady wyznania luterskiego, kalwińskiego i anglikańskiego	– stosuje pojęcia <i>nepotyzm, symonia, sprzedaż odpustów, protestanci, predestynacja, hugenoci</i> – lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1525–1526), uznanie Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531), pokój augsburski (1555) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których zwyciężyła reformacja – identyfikuje postacie Thomasa Münzera, Ulricha Zwingiego – przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina – przedstawia przejawy kryzysu w Kościele katolickim w XVI w. – wyjaśnia, dlaczego sprzedaż odpustów stała się impulsem do wystąpienia przeciwko	– lokalizuje w czasie edyktu Karola V uznającego Lutra za heretyka (1521), przyjęcie luteranizmu w Prusach Książęcych (1525), sejm Rzeszy w Spirze (1529) – identyfikuje postacie Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona – wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych – przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji – omawia przyczyny, postulaty i skutki wojen religijnych w Niemczech – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża – porównuje	– stosuje pojęcie <i>kondotierstwo</i> – lokalizuje w czasie powstanie Związku Szmalkaldzkiego (1531), I wojnę szmalkaldzką (1546–1547), II wojnę szmalkaldzką (1551–1552), wojnę domową w Szwajcarii (1529–1531), przyjęcie luteranizmu w Danii i Norwegii (1527), Szwecji (1544) i w Inflantach (1561) – identyfikuje postacie Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn, Thomasa More, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej – omawia poglądy i działalność Zwingiego – przedstawia poglądy społeczne, które głosili	– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji

			Kościółowi katolickiemu – opisuje działalność Marcina Lutra – charakteryzuje ideologię luteranizmu i kalwinizmu oraz organizację Kościoła luterńskiego i kalwińskiego – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego	najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji	najbardziej radykalni zwolennicy reformacji – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki	
7. Kонтрреформacja	• Kościół katolicki wobec reformacji • Reformy soboru trydenckiego • Walka z reformacją • Towarzystwo Jezusowe	– stosuje pojęcie <i>kontrreformacja</i> – lokalizuje w czasie sobór trydencki (1545–1563) – wymienia reformy przeprowadzone w Kościele katolickim na mocy uchwał soboru trydenckiego	– stosuje pojęcia <i>reforma kościoła, inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita</i> – lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), powołanie Świętego Oficjum (1542), ogłoszenie <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559) – identyfikuje postacie Pawła III, Ignacego Loyoli – omawia okoliczności zwołania soboru powszechnego w Kościele w XVI w. – omawia działalność inkwizycji – opisuje działalność jezuitów	– stosuje pojęcie <i>Święte Oficjum</i> – lokalizuje w czasie zatwierdzenie zakonu jezuitów przez papieża (1540) – przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – charakteryzuje organizację zakonu jezuitów	– wymienia reformy posoborowe – wyjaśnia przyczyny popularności jezuitów w Europie w XVI i XVII w.	– ocenia działalność inkwizycji – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	• Kryzys monarchii stanowych • Imperium Habsburgów • Francja i Hiszpania na początku XVI w. • Rywalizacja francusko-	– stosuje pojęcia <i>monarchia absolutna, hugenoci</i> – lokalizuje w czasie noc św. Bartłomieja (1572), Edykt nantejski (1598)	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i> – lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559), bitwę pod Pawią (1525), pokój w Cateau-Cambrésis (1559),	– stosuje pojęcia <i>Sacco di Roma, gezowie, pacyfikacja gandawska</i> – lokalizuje w czasie układ w Wiedniu (1515), <i>Sacco di Roma</i> (1527),	– stosuje pojęcie <i>wojna trzech Henryków</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Marignano (1515), edykt tolerancyjny dla	– ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie

	habsburska • Przebieg wojen włoskich • Wojny religijne we Francji • Rewolucja w Niderlandach • Rywalizacja hiszpańsko-angielska	– wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się monarchii absolutnej – wymienia cechy monarchii absolutnej – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – omawia postanowienia Edyktu nantejskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą	rewolucję w Niderlandach (1566–1648), klęskę Wielkiej Armady (1588) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do walk religijnych – identyfikuje postacie Maksymiliana I Habsburga, Karola V, Franciszka I, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego, Filipa II, Elżbiety I – przedstawia osiągnięcia Karola V – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie – przedstawia okoliczności wydarzeń określanych jako noc św. Bartłomieja – przedstawia okoliczności przejęcia władzy we Francji przez Henryka Burbona – wyjaśnia, czy Edykt nantejski wprowadzał całkowitą tolerancję religijną – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji francusko-habsburskiej – omawia znaczenie pokoju w Cateau-Cambrésis dla sytuacji geopolitycznej w Europie XVI w. – omawia przyczyny	pacyfikację gandawską (1576), proklamowanie Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588), przejęcie władzy przez Henryka IV Burbona (1594) – lokalizuje w przestrzeni imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – identyfikuje postacie Ferdynanda, Karola VIII, Katarzyny Medycejskiej, Henryka Gwizjusza, Marii Stuart – opisuje politykę dynastyczną Habsburgów i jej konsekwencje – charakteryzuje sytuację polityczną we Francji pod rządami Walezjuszów – wyjaśnia okoliczności rozpoczęcia we Francji wojen religijnych – omawia konsekwencje nocy św. Bartłomieja – przedstawia przebieg i skutki wojen włoskich – przedstawia politykę Habsburgów wobec reformacji w Niderlandach – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji	hugenotów (1562), rzeź w Wassy (1562), pokój z hugenotami (1570), unię w Utrechcie (1579), egzekucji Marii Stuart (1587) – identyfikuje postacie Henryka II, Fernanda Álvareza de Toledo – przedstawia sukcesy polityki dynastycznej Habsburgów z XVI w. – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. – omawia politykę królów francuskich wobec hugenotów – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach	Zachodniej – ocenia politykę władców Francji wobec reformacji – ocenia konsekwencje rywalizacji hiszpańsko-angielskiej
--	---	--	--	---	--	---

1. Społeczeństwo państwa Jagiellonów w XVI w.	- Obszar i zaludnienie państwa Jagiellonów - Wieloetniczna Rzeczpospolita - Podział społeczny ludności - Mieszczanie i chłopci - Szlachta polska	– stosuje pojęcia <i>magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta gołota</i> – lokalizuje w przestrzeni obszar państwa Jagiellonów – wymienia stany społeczne w Polsce – wymienia grupy, które wyodrębniły się w stanie szlacheckim	– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – charakteryzuje strukturę stanu szlacheckiego – wyjaśnia przyczyny różnicowania stanu szlacheckiego	– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, kahał</i> – lokalizuje w przestrzeni zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej – charakteryzuje strukturę demograficzną państwa Jagiellonów – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie – wyjaśnia, jakie przyczyny skłaniały sejm do wydawania ustaw antymieszczańskich	– omawia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia sytuację kobiet w XVI w.	– ocenia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia korzyści i zagrożenia płynące z wieloetnicznego charakteru społeczeństwa Rzeczypospolitej
2. Polska gospodarka w „złotym wieku”	- Geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej - Organizacja folwarków - Miasta Rzeczypospolitej - Handel	– stosuje pojęcia <i>folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i> – wyjaśnia, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana	– stosuje pojęcie <i>monopol dworski</i> – przedstawia, jak doszło do wykształcenia się gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce – omawia sposób organizacji folwarków – przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – omawia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>monopol propinacyjny, psucie monety</i> – lokalizuje w przestrzeni znaczące szlaki handlowe – wymienia ustawodawstwo umożliwiające budowanie gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej – omawia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, jakie znaczenie w XVI w. miały jarmarki	– przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej	– ocenia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej

3. Rozwój demokracji szlacheckiej	• Pozycja prawna szlachty • Polski parlamentaryzm • Narodziny demokracji szlacheckiej • Obrady sejmiku walnego • Narodziny ruchu egzekucyjnego • Egzekucja praw i dóbr	– stosuje pojęcia <i>demokracja szlachecka, sejm walny, izba poselska, senat, sejmiki</i> – lokalizuje w czasie zwołanie pierwszego sejmiku walnego (1493), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505) – identyfikuje postacie Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta – wymienia cechy charakterystyczne demokracji szlacheckiej – opisuje strukturę sejmiku polskiego po 1569 r.	– stosuje pojęcia <i>prawo ziemskie, królewszczyny, sejm zwykły, sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejmik przedsejmowy, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywilej czerwiński (1422), przywilej jedlnieński-krakowski (1430–1433), przywilej cerekwicki (1454), sejmiki egzekucyjne (1561–1567) – identyfikuje postacie Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Bony Sforzy – omawia przyczyny wykształcenia się demokracji szlacheckiej w Polsce – przedstawia przebieg obrad sejmiku walnego – omawia postulaty i cele ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację	– stosuje pojęcia <i>elekcja i koronacja vivente rege, rokosz lwowski, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i> – lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), sejm piotrkowski (1504), I elekcję i koronację <i>vivente rege</i> (1529), rokosz lwowski (1537) – omawia pozycję prawną szlachty w Rzeczypospolitej – przedstawia proces kształtowania się parlamentaryzmu w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem – omawia narodziny ruchu egzekucyjnego	– stosuje pojęcia <i>inkompatibilia, księga grodzka</i> – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej odegrała szlachta średnia – wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą – charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej – ocenia realizację postulatów ruchu egzekucyjnego
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	• Wojnę z Moskwą • Polityka węgierska i stosunki z Habsburgami • Wojny o Mołdawię i relacje z Turcją • Rozwiązanie kwestii krzyżackiej • Walka o wpływy nad	– stosuje pojęcie <i>sekularyzacja</i> – lokalizuje w czasie pokój krakowski i hołd pruski (1525) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Albrechta Hohenzollerna,	– stosuje pojęcia <i>flota kaperska, Dominium Maris Baltici</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Orszą (1514), zjazd w Wiedniu (1515), bitwę pod Mohaczem (1526), wojnę z zakonem krzyżackim (1519–1521), hołd lenny	– stosuje pojęcia <i>obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i> – lokalizuje w czasie wojnę popią (1478–1479), wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Obertynem (1530), przeniesienie praw do	– stosuje pojęcia <i>hospodar</i> – lokalizuje w czasie wojny z Moskwą (1492–1494, 1500–1503, 1507–1522, 1534–1537), wyprawę mołdawską na Pokucie (1502, 1530),	– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.

	Bałtykiem	Iwana IV Groźnego – wymienia działania podejmowane w polityce zagranicznej przez ostatnich Jagiellonów – omawia postanowienia pokoju krakowskiego	Gottharda Kettlera (1561), I wojnę północną (1563–1570) – identyfikuje postacie Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – opisuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem oraz o Inflanty	Ilena w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563), powstanie Komisji Morskiej (1568), pokój w Szczecinie (1570), <i>Statuty Karnkowskiego</i> (1570) – lokalizuje w przestrzeni ziemie utracone przez Polskę i Litwę lub do nich przyłączone w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – identyfikuje postacie Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – omawia przyczyny i skutki wojen z Wielkim Księstwem Moskiewskim w I połowie XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki	przyłączenie Mazowsza do Korony (1524–1526), pokój wieczysty z Turcją (1533), przyłączenie Pokucia do Polski (1538) – identyfikuje postacie Iwana III Srogiego, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności inkorporacji Mazowsza do Korony – wskazuje różnice w polityce zagranicznej dwóch ostatnich Jagiellonów wobec Habsburgów	
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	• Unia Polski i Litwy od XIV wieku • Litwa przed unią lubelską • Unia lubelska • Rzeczpospolita Obojga Narodów	– stosuje pojęcia <i>unia realna</i>, <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – lokalizuje w przestrzeni terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej	– stosuje pojęcie <i>polonizacja</i> – lokalizuje w czasie unię krakowsko-wileńską (1499), unię mielnicką (1501), sejm lubelski (1568–1569) – lokalizuje w przestrzeni ziemie wcielone do Korony	– lokalizuje w czasie objęcie tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1447) – omawia stosunki polsko-litewskiej w XV i XVI w. – przedstawia	– lokalizuje w czasie rozdzielenie władzy w Polsce i na Litwie (1492), zniesienie autonomii Prus Królewskich (1569) – opisuje polityczne następstwa inkorporacji	– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej

	Skutki unii lubelskiej	– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – przedstawia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia różnice między unią personalną a realną	- na sejmie lubelskim – identyfikuje postacie Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą – opisuje przebieg sejmu lubelskiego – charakteryzuje ustrój polityczny Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia skutki unii lubelskiej dla Polski i Litwy	- postanowienia unii polsko-litewskich – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy	Wołynia i Ukrainy do Królestwa Polskiego	
6. Reformacja i kontrreformacja	- Przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej - Początki reformacji - Bracia polscy i czescy - Walka o tolerancję - Kontrreformacja w Polsce - Unia brzeska	– stosuje pojęcia <i>arianie (bracia polscy)</i>, <i>konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej – wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej	– stosuje pojęcia <i>zbór</i>, <i>bracia czescy</i>, <i>ugoda sandomierska</i>, <i>wolność religijna</i>, <i>unia brzeska</i>, <i>Kościół unicki (greckokatolicki)</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – lokalizuje w przestrzeni tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – identyfikuje postacie Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Piotra Skargi – omawia zróżnicowanie wyznaniowe Rzeczypospolitej w XVI w.	– stosuje pojęcia <i>antytrynitaryzm</i>, <i>Kościół narodowy</i>, <i>dyzunicy</i> – lokalizuje w czasie rozłam wśród polskich kalwinistów (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), powołanie Akademii Wileńskiej (1579) – identyfikuje postacie Piotra z Goniądza, Stanisława Hozjusza, Jakuba Wujka – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała idea Kościoła narodowego – omawia próby	– przedstawia proces rozprzestrzeniania się haseł reformacji w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich	– ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce

			– charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich – przedstawia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce – omawia działalność jezuitów w Polsce – przedstawia przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej	jednoczenia protestantów polskich – przedstawia realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty		
7. Pierwsi władcy elekcyjni	• Pierwsze bezkrólewie • Wolna elekcja • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Rządy i ucieczka Henryka Walezego • Druga wolna elekcja • Wojna z Gdańskiem • Wojna o Inflanty • Polityka wewnętrzna Stefana Batorego	– stosuje pojęcia <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i> – lokalizuje w czasie I wolną elekcję (1573), wojnę z Rosją (1578–1582) – identyfikuje postacie Henryka Walezego, Stefana Batorego – przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i> – wymienia reformy wprowadzone w kraju przez Stefana Batorego	– stosuje pojęcia <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa, piechota wybraniecka</i> – lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572), sejm konwokacyjny (1573), ucieczkę Henryka Walezego do Francji (1574), elekcję Stefana Batorego (1575), wojnę Batorego z Gdańskiem (1576–1577) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki, Maksymiliana II – wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta – wyjaśnia, w jakich celach	– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, banicja</i> – lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1575), reformę sądownictwa (1578), utworzenie piechoty wybranieckiej (1578) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581) – identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Jakuba Uchańskiego, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – przedstawia kandydatów ubiegających	– lokalizuje w czasie zjazd w Stężycy (1575), bitwę pod Lubieszewem (1576) – przedstawia spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów Stefana Batorego	– ocenia rozwiązania ustrojowe przyjęte podczas pierwszego bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji – ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego

			w dawnej Polsce zawiazywano konfederacje – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i> – przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją o Inflanty – przedstawia bilans wojen Stefana Batorego z Gdańskiem i Moskwą	się o tron polski podczas pierwszej elekcji – opisuje przebieg drugiej wolnej elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia przebieg konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą		
8. Renesans w Rzeczypospolitej	• Humanizm w Polsce • Sztuka renesansu • Myśl społeczna i polityczna • Literatura • Geografia i historiografia • Rozwój nauk ścisłych i medycznych	– stosuje pojęcie <i>arrasy</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika – wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej w Polsce – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej	– stosuje pojęcia <i>attyka</i>, <i>arkady</i>, <i>krużganki</i> – identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo	– identyfikuje postacie Filippa Buonaccorsiego (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Łukasza Górnickiego, Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Bernarda Moranda – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową	– identyfikuje postacie Santiogo Gucciego, Stanisława Samostrzelnika, Stanisława Murzynowskiego, Wawrzyńca Goślickiego, Marcina Bielskiego, Reinholda Heidensteina, Bartosza Paprockiego, Wojciecha z Brudzewa, Jana z Łańcuta, Tomasza Kłosa, Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Michała Sędziwoja – charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej historiografii	– porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego

			drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.	– porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego		
III. EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	• Przemiany społeczne i konflikty religijne • Spór króla z parlamentem • Wybuch konfliktu • Wojna domowa i utworzenie republiki • Protektorat Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna	– stosuje pojęcia <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i> – lokalizuje w czasie wojnę domową (1642–1651), chwałebną rewolucję (1688) – identyfikuje postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do chwalebnej rewolucji i jakie były jej skutki	– stosuje pojęcia <i>nowa szlachta (gentry), merkantylizm, rojaliści, Armia Nowego Wzoru, lord protektor</i> – lokalizuje w czasie ścięcia Karola I (1649), ogłoszenie republiki w Anglii (1649), <i>Akt nawigacyjny</i> (1651), początek dyktatury wojskowej Cromwella (1653), restaurację Stuartów (1660), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679), <i>Ustawę o prawach</i> (1689) – identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego – przedstawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w. – omawia etapy angielskiej wojny domowej – wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella	– stosuje pojęcia <i>purytanizm, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Krótkiego Parlamentu (1640), obrady Długiego Parlamentu (1640–1653), <i>Wielką remonstrację</i> (1641), bitwę pod Naseby (1645), powołanie Parlamentu Kadłubowego (1648) – identyfikuje postać Marii Stuart – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – charakteryzuje rolę Olivera Cromwella podczas angielskiej wojny domowej	– stosuje pojęcia <i>prezbiterianie, independenci, yeomeni, jedenastoletnia tyrania</i> – lokalizuje w czasie początek tzw. jedenastoletniej tyranii (1629), powstania w Szkocji (1637 i 1650), bitwę pod Marston Moor (1644), utworzenie Armii Nowego Wzoru (1645), powstanie w Irlandii (1649), wojnę angielsko-holenderską (1652–1654) – identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Johna Pyma, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim	– ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji

			w okresie jego protektoratu	– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i>, <i>Ustawy o prawach</i> i <i>Aktu tolerancyjnego</i> na ustrój polityczny Anglii		
2. Wojna trzydziestoletnia	• Przyczyny konfliktu • Powstanie czeskie • Początek wojny trzydziestoletniej • Walki w Europie w latach 1624–1648 • Pokój westfalski • Skutki wojny	– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – omawia skutki wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcie <i>defenestracja praska</i> – lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), utworzenie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618), okres czesko-palatynacki (1618–1624), okres duński (1624–1629), okres szwedzki (1630–1635), okres francuski (1635–1648) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – identyfikuje postacie Macieja I, Ferdynanda II, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa	– lokalizuje w czasie bitwę pod Białą Górą (1620), edykt restytucyjny (1629), oblężenie Magdeburga (1631), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643) – lokalizuje w przestrzeni zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim – identyfikuje postacie Fryderyka V Wittelsbacha, Maksymiliana Bawarskiego, Johana von Tilly’ego – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej	– lokalizuje w czasie list majestatyczny (1609), pokój w Lubece (1629), bitwę pod Breitenfelden (1631), bitwę pod Nördlingen (1634), pokój w Pradze (1635) – opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojnę trzydziestoletniej – wyjaśnia, jaki przebieg miała wojna trzydziestoletnia na Śląsku – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki czy ogólnoeuropejski	– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej

			– podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – wymienia etapy w przebiegu wojnę trzydziestoletniej i charakteryzuje je – omawia postanowienia pokoju westfalskiego	– przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski		
3. Absolutyzm we Francji	• Ludwik XIII i kardynał Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Władza absolutna Ludwika XIV • Rozwój gospodarczy • Polityka zagraniczna	– stosuje pojęcia <i>racja stanu</i>, <i>merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządy osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV	– stosuje pojęcia <i>fronda</i>, <i>Wysoka Rada</i>, <i>intendant</i>, <i>szlachta urzędnicza</i>, <i>kolbertyzm</i> – lokalizuje w czasie zniesienie <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685) – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Julesa Mazarina, Jeana-Baptisty Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu i Ludwika XIV – wymienia warunki, jakie musiały zaistnieć, aby mogła powstać władza absolutna – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – wyjaśnia, dlaczego Wersal stanowił „złotą klatkę” dla francuskiej arystokracji – omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji	– stosuje pojęcia <i>wojna dewolucyjna</i>, <i>polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę parlamentarną (1648–1649), wojnę dewolucyjną (1667–1668), pokój w Akwizgranie (1668), wojnę francusko-holenderską (1672–1679), wojnę z Ligą Augsburską (1686–1697), pokój w Rijswijk (1697) – lokalizuje w przestrzeni zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – identyfikuje postacie Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki, Wilhelma III Orańskiego – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina – przedstawia przyczyny i skutki frondy	– lokalizuje w czasie zdobycie La Rochelle (1628), edykt taski (1629), pokój pirenejski (1659), pokój w Nijmegen (1678–1679) – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw	– ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji – ocenia panowanie Ludwika XIV

				– opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	• Upadek potęgi Hiszpanii • Polityka obronna Holandii • Wzrost znaczenia Brandenburgii • Potęga Szwecji • Węgry i Turcja	– lokalizuje w czasie bitwę pod Wiedniem (1683), pokój w Karłowicach (1699) – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma, Gustawa II Adolfa – wymienia przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią – przedstawia politykę wewnętrzną i zagraniczną Fryderyka Wilhelma	– stosuje pojęcie <i>protekcjonizm</i> – lokalizuje w czasie traktaty welawsko-bydgoskie (1657), zawarcie Świętej Ligi (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Wilhelma III Orańskiego, Karola X Gustawa, Kara Mustafy – wyjaśnia, jakie skutki polityczne niosła ze sobą polityka protekcjonizmu – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi	– lokalizuje w czasie unię personalną Brandenburgii i Prus Książęcych (1618), wojny angielsko-holenderskie (1652–1654, 1665–1666, 1672–1674) – lokalizuje w przestrzeni zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – identyfikuje postać Krystyny Wazy – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojen angielsko-holenderskich – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – wyjaśnia, które kraje europejskie odniosły korzyści polityczne w drugiej połowie XVII w.	– stosuje pojęcie <i>moryskowie</i> – lokalizuje w czasie powstanie morysków (1568), powstania w Katalonii (1640–1652) i Portugalii (1640–1668), uznanie przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668), przejęcie przez Francję Regionu Franche-Comté (1678), pokój w Bredzie (1667), pokój w Nijmegen (1678), pokój w Rijswijk (1697), zdobycie Azowa (1696), bitwę pod Zentą (1697) – identyfikuje postać Axela Oxenstierny – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalie	– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.

5. Kultura baroku	• Pomiędzy renesansem a barokiem • Sztuka baroku • Nauka i filozofia • Teatr, literatura i muzyka	– stosuje pojęcia <i>barok</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>realizm</i> – lokalizuje w czasie barok (k. XVI – poł. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Williama Shakespeare’a, Moliera, Jana Sebastiana Bacha – wymienia cechy charakterystyczne epoki baroku	– stosuje pojęcia <i>teatr elżbietański</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona – wyjaśnia, jaki wpływ na narodziny baroku miała kontrreformacja – omawia cechy charakterystyczne architektury baroku – przedstawia cechy malarstwa barokowego – wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku	– stosuje pojęcia <i>manieryzm</i>, <i>barok dworski</i>, <i>libertynizm</i> – lokalizuje w czasie manieryzm (ok. 1527 – do k. XVI w.) – identyfikuje postacie El Greca, Francesca Borrominiego, Diega Velázqueza, Johannesa Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego – przedstawia cechy manieryzmu w sztuce – wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia” – wyjaśnia, co wyróżniało barok dworski – przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku – omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku	– stosuje pojęcie <i>jansenizm</i> – lokalizuje w czasie założenie Royal Society w Londynie (1660) – identyfikuje postacie Antoona van Dycka, Jana Brueghel Młodsze, Jeana-Baptisty Racine’a, Pierre’a Corneille’a, Georga Friedricha Haendla, Claudia Monteverdiego – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową – wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego – omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce	– ocenia, które rozwiązania w architekturze i sztuce baroku mogły robić szczególne wrażenie na wiernych
IV. WIEK WOJEN						
1. Rządy Zygmunta III Wazy	• Podwójna elekcja • Król i hetman • Wybuch wojny ze Szwecją • Rokosz Zebrzydowskiego • Wojna polsko-szwedzka	– stosuje pojęcie <i>husaria</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627) – identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i	– stosuje pojęcie <i>rokosz</i> – lokalizuje w czasie wojnę polsko-szwedzką (1600–1611), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę polsko-szwedzką (1625–1629) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod	– stosuje pojęcia <i>popularyści</i>, <i>regaliści</i>, <i>monarchia mieszana</i> – lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), przejście tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592) – lokalizuje w czasie i	– lokalizuje w czasie sejm inkwizycyjny (1592), bitwę pod Linköping (1598), detronizację Zygmunta III Wazy przez Riksdag (1599), inkorporację szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600)	– ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji

		skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	Trzcianą (1629), rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa – przedstawia główne etapy walk polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego	przestrzeni bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Guzowem (1607), bitwę pod Gniewem (1626), bitwę pod Hamersztynem (1627) – identyfikuje postacie Maksymiliana Habsburga, Fiodora – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	– identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki	państwowości polskiej
2. Walki o koronę carów	• Kryzys państwa carów • Dymitriady • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Walki o koronę carów • Wojna smoleńska	– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i> – lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1605), wojnę smoleńską (1632–1634) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą w	– lokalizuje w czasie wyprawę Dymitra II Samozwańca (1607–1610), wojnę polsko-rosyjskiej (1609–1618), rządy polskie na Kremlu (1610–1612), wybranie Michała Romanowa na cara Rosji (1613) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1618) i jego postanowienia, oblężenie	– stosuje pojęcie <i>Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), powstanie Wasyla Szujskiego (1606), zdobycie Moskwy przez Polaków (1610), wyprawę królewicza Władysława na Moskwę (1617) – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny,	– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i> – lokalizuje w czasie powstanie Bołotnikowa (1606), pokój wieczysty między Moskwą i Szwecją (1609), powstanie antypolskie w Rosji (1611), rosyjsko-szwedzki traktat w Stołbowie (1617) – identyfikuje postacie Fiodora, Jerzego	– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą – ocenia postawę Zygmunta III Wazy w czasie wojen Rzeczypospolitej z Rosją

		I poł. XVII w.	Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza – przedstawia etapy wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w I poł. XVII w. – wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji	Wasyła Szujskiego – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim – charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki – omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą – przedstawia zabiegi Zygmunta III i jego syna królewicza Władysława o carską koronę	Mniszcha, Aleksandra Józefa Lisowskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego – wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy – charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan	
3. Kozacy i konflikty z imperium osmańskim	• Imperium osmańskie i „awantury mołdawskie” • Kozacy na Ukrainie • Rejestr kozacki i pierwsze bunty • Wojna z Turcją • Plany Władysława IV	– stosuje pojęcia <i>Kozacy</i>, <i>przedmurze chrześcijaństwa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621) – identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1620–1621	– stosuje pojęcia <i>jasyr</i>, <i>Dzikie Pola</i> (Zaporoże, Niż), <i>ataman</i>, <i>starszyzna</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Chocimiu (1621) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – charakteryzuje wewnętrzną organizację	– stosuje pojęcia <i>Sicz</i>, <i>tabor</i>, <i>rejestr</i>, <i>pokój hetmański</i> – lokalizuje w czasie wyprawę Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595), traktat w Buszy (1617) – identyfikuje postać Jeremiego Mohyły – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – opisuje geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich	– stosuje pojęcia <i>kondominium</i>, <i>chadzki kozackie</i> – lokalizuje w czasie układ w Stambule (1595), powstanie Kosińskiego (1591–1593), wyprawę Jana Zamojskiego na Wołoszyczynę (1600), interwencji magnatów w Mołdawii (1615) – identyfikuje postacie Szymona Mohyły, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego, Krzysztofa Kosińskiego – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.	– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków

			Kozaków – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1620–1621 – przedstawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.	w końcu XVI w. – charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej	– omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w.	
4. Powstanie Chmielnickiego	• Problem kozacki • Przyczyny powstania • Wybuch powstania na Ukrainie • Walki w latach 1649–1653 • Zaangażowanie Moskwy w sprawy Ukrainy • Skutki powstania Chmielnickiego	– lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1655) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648), obronę Zbaraża (1649 r.), bitwę pod Beresteczkiem (1651) – identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jeremiego Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza Wazy – charakteryzuje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego	– stosuje pojęcie <i>wojsko zaporoskie</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę zborowską (1649) i jej postanowienia, bitwę pod Batohem (1652), układ w Perejasławiu (1654) i jego postanowienia, unię w Hadziaczu (1658) i jej postanowienia, bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte powstaniem Chmielnickiego – identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego – wyjaśnia, dlaczego polityka władz Rzeczypospolitej wywoływała niezadowolenie Kozaków – omawia działalność polskiej szlachty i magnaterii na Ukrainie – przedstawia etapy powstania Chmielnickiego – określa przyczyny klęsk	– lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę w Białej Cerkwi (1651) i jej postanowienia, bitwę pod Żwańcem (1653) – identyfikuje postać Tuhaj-beja – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się najpierw z Tatarami, a później z Rosją – omawia przebieg działań militarnych w czasie powstania Chmielnickiego – przedstawia polityczne pomysły rozwiązania problemu kozackiego w czasie powstania Chmielnickiego – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę	– lokalizuje w czasie ugodę kurukowską (1622), powstanie Pawluka (1637), powstanie Kostki-Napierskiego (1651) – identyfikuje postacie Iwana Sulimy, Pawła Pawluka, Stefana Potockiego, Mikołaja Potockiego, Marcina Kalinowskiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.	– ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich

			Polaków i sukcesów Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego – przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu			
5. Potop szwedzki	• Przyczyny najazdu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • Zmiana sytuacji międzynarodowej • Pokój w Oliwie i skutki wojny	– lokalizuje w czasie potopu szwedzkiego (1655–1660) – lokalizuje w czasie i przestrzeni obronę Jasnej Góry (1655), pokój w Oliwie (1660) – identyfikuje postacie Jana Kazimierza Wazy, Karola X Gustawa – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego	– stosuje pojęcie <i>wojna podjazdowa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gołębim (1656), bitwę pod Warką (1656), traktat w Radnot (1656) i jego postanowienia, układy welawsko-bydgoskie (1657) – identyfikuje postacie Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego – omawia działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wskazuje przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – wyjaśnia, dlaczego układ w Radnot stanowił zagrożenie suwerenności Rzeczypospolitej – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego – omawia polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne konsekwencje wojny ze Szwecją	– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie konfederacji w Tyszowcach i łańcucie (1655), śluby lwowskie (1656), Jana Kazimierza (1656), wygnanie arian z Polski (1658) – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem i w Kiejdanach (1655), bitwę pod Warszawą (1656) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – identyfikuje postacie Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego, Fryderyka Wilhelma – omawia sytuację polityczną, w jakiej znalazła się Rzeczpospolita przed potopem szwedzkim – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego	– stosuje pojęcie <i>wojsko komputerowe</i> – lokalizuje w czasie układu szwedzko-brandenburskiego (1656) – identyfikuje postacie Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Wincentego Gosiewskiego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie	– ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego – ocenia wpływ potopu na relacje między Rzeczpospolitą a Prusami

				miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki		
6. Wojna domowa i król „Piast”	• Rzeczpospolita po potopie • Plany reform i następstwa tronu • Rokosz Lubomirskiego • Wybór „Piasta” na króla • Konflikt króla z opozycją • Początek wojnę z Turcją	– stosuje pojęcie <i>liberum veto</i> – lokalizuje w czasie pierwsze <i>liberum veto</i> (1652), wojnę z Turcją (1672) – identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego – wymienia przejawy kryzysu Rzeczypospolitej w II poł. XVII w. – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją	– lokalizuje w czasie rokosz Lubomirskiego (1665–1666), abdykację Jana Kazimierza (1668), elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1672) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Władysława Sicińskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia przejawy kryzysu państwowości polskiej w II poł. XVII w. – przedstawia przyczyny i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia przyczyny klęski Rzeczypospolitej w wojnie z	– stosuje pojęcia <i>infamia</i>, <i>malkontenci</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mławami (1666) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672) – identyfikuje postać Ludwika Marii Gonzagi – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim – omawia zmagania opozycji magnackiej i regalistów w czasie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego	– lokalizuje w czasie zawarcie Związku Święconego (1661), bunt Piotra Doroszenki (1671), pospolite ruszenie pod Gołębim (1672), konfederację pod Szczepieszynem (1673) – identyfikuje postać Piotra Doroszenki – omawia wpływ konfliktów Jana Kazimierza oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej	– ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza

			Turcją w 1672 r.			
7. Panowanie Jana III Sobieskiego	• Elekcja Jana III Sobieskiego • Wojna z Turcją • Polityka zagraniczna Sobieskiego • Zmiana sojuszów • Odsiecz wiedeńska • Zakończenie walk z Turcją • Ostatnie lata panowania Jana III	– stosuje pojęcie <i>odsiecz wiedeńska</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1674–1676 – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej	– lokalizuje w czasie elekcję Jana III Sobieskiego (1674), wojnę z Turcją (1674–1676), utworzenie Świętej Ligi (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Parkanami (1683), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Marii Kazimiery, Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1674–1676 – omawia założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem	– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Trembowli (1675), bitwę pod Żurawnem (1676), rozejm w Żurawnie (1676) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – przedstawia skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego	– lokalizuje w czasie traktat w Jaworowie (1675), sojusz polsko-szwedzki (1677), sojusz polsko-habsburski (1683) – identyfikuje postacie Karola Lotaryńskiego, Anny Doroty Chrzanowskiej – przedstawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji	– ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi – ocenia znaczenie traktatu pokojowego w Karłowicach z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej
8. Kryzys Rzeczypospolitej	• Zniszczenia wojenne • Społeczne skutki wojen • Wzrost roli magnaterii • Przemiany ustrojowe i skarbowość • Sytuacja wyznaniowa w XVII wieku	– stosuje pojęcie <i>oligarchia magnacka</i> – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – przedstawia przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze	– stosuje pojęcia <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka, rządy sejmikowe, dysydenci</i> – charakteryzuje społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w II	– stosuje pojęcia <i>podatek podymny, podatek pogłówny, hiberna, kwarta, łanowe</i> – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie	– stosuje pojęcie <i>egzultanci</i> – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzultantów na politykę	– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej

		Rzeczypospolitej w XVII w.	połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe	gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – omawia rodzaje sejmików i ich kompetencje – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej	
9. Barok i sarmatyzm	• Początki baroku w Polsce • Architektura barokowa w Polsce • Rzeźba i malarstwo • Literatura barokowa • Oświata • Sarmatyzm	– stosuje pojęcia <i>sarmatyzm</i>, <i>złota wolność szlachecka</i>, <i>przedmurze chrześcijaństwa</i>, <i>orientalizacja</i> – lokalizuje w czasie barok w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	– stosuje pojęcia <i>kalwaria</i>, <i>ksenofobia</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój kultury i sztuki baroku miał mecenat królów elekcyjnych – przedstawia rolę magnaterii w rozwoju kultury baroku w Polsce – omawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki baroku w Polsce – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej	– stosuje pojęcie <i>silva rerum</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Tylmana z Gameren, Daniela Naborowskiego, Macieja Miechowity, Marcina Bielskiego, Stanisława Sarnickiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej	– identyfikuje postacie Peetera Danckersa de Rijja, Daniela Schultza, Baltazara Fontany, Walentego Roździeńskiego, Anny Stanisławskiej, Wacława Potockiego, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Adama Adamandego Kochańskiego, Jana Brożka – wyjaśnia, dlaczego kultura i sztuka baroku rozwijała się intensywnie w I poł. XVII w. – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.	– charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE OŚWIECENIA

1. Przemiany gospodarczo-społeczne w XVIII w	• Wzrost liczby ludności • Rewolucja agrarna • Rewolucja przemysłowa w Anglii • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe koncepcje ekonomiczne	– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie skonstruowanie maszyny parowej (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego w XVIII-wiecznej Anglii doszło do rewolucji przemysłowej – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej	– stosuje pojęcia <i>rolnictwo intensywne, płodozmian, ogradzanie, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i> – lokalizuje w przestrzeni najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – wyjaśnia, jak formowała się klasa robotnicza – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.	– stosuje pojęcia <i>luddyci, fizjokratyzm, leseferyzm</i> – identyfikuje postać Thomasa Newcomena – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.	– identyfikuje postacie Jethro Tulla, Edwarda Jennera, Johna Kaya, Edmunda Cartwrighta, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle i górnictwie	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej
2. Oświecenie	• Wiek XVIII – stulecie rozumu • Filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia • Rozwój edukacji i ośrodków naukowych • Literatura	– stosuje pojęcia <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i> – lokalizuje w czasie oświecenie (XVIII w.) – identyfikuje postacie Johna Locke’a, Charlesa Montesquieu	– stosuje pojęcia <i>prawa naturalne, deizm, ateizm, racjonalizm, empiryzm, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i> – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których najwcześniej zaczęły	– stosuje pojęcia <i>rokoko, salon kulturalny</i> – identyfikuje postacie Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Benjamina Franklina, braci Montgolfier,	– identyfikuje postacie Gottfrieda Wilhelma Leibniza, Vitusa Beringa, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Laurence’a Sterne’a, Antonia Canovy,	– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne

	oświeceniowa Rokoko i klasycyzm	(Monteskiusza), Jeana-Jacques'a Rousseau - wymienia cechy charakterystyczne epoki oświecenia - omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej	upowszechniać się idee oświecenia - identyfikuje postacie Voltaire'a, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta - przedstawia genezę oświecenia - omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia - wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> - omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji - przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu	Jacques'a-Louisa Davida - wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne - na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne - omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej - przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia	Josepha Haydna omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych	
3. Powstanie Imperium Rosyjskiego	- Początki rządów Piotra I - Rządy Piotra I - Wielka wojna północna i jej skutki - Imperium po śmierci Piotra I - Rosyjskie mocarstwo	- lokalizuje w czasie przyjęcie przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721) - identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej - wymienia reformy w Rosji przeprowadzone przez Piotra I i Katarzynę II	- stosuje pojęcia <i>Senat Rządzący, gubernia</i> - lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), wojnę siedmioletnią (1756–1763) - lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Nystad (1721) i jego postanowienia - lokalizuje w przestrzeni obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II - charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez	- stosuje pojęcia <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, grażdanka</i> - lokalizuje w czasie początek samodzielnych rządów Piotra I (1689), wielkie poselstwo (1697), ustanowienie Senatu Rządzącego (1711) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Narwą (1700), bitwę pod Połtawą (1709) - identyfikuje postacie Karola XII, Elżbiety I,	- lokalizuje w czasie powołanie Najświętszego Synodu (1721), wprowadzenie tabeli rang (1722), powstanie Jemieliana Pugaczowa (1773–1774), włączenie chanatu krymskiego i Gruzji do Rosji (1783) - charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I - przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I	- ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II - ocenia panowanie Piotra I i Katarzyny II jako władców oświeconych

			Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	Piotra III – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji	– porównuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II	
4. Przemiany polityczne w Europie w XVIII wieku	• Europejskie wojnę o sukcesję • Absolutyzm oświecony • Budowa potęgi Prus • Absolutyzm oświecony Fryderyka II • Pierwsze wojny śląskie • Wojna siedmioletnia • Reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • Przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii	– stosuje pojęcia <i>absolutyzm oświecony</i>, <i>józefinizm</i>, <i>rzędy parlamentarno-gabinetowe</i> – lokalizuje w czasie koronację Fryderyka I (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II, Marii Teresy, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego – wymienia oświeceniowe reformy Fryderyka II – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II	– stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna</i>, „<i>pierwszy sługa państwa</i>”, <i>laicyzacja</i>, <i>Rada Państwa</i>, <i>państwo policyjne</i>, <i>cenzus majątkowy</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii (1707), sankcję pragmatyczną (1713), wojny śląskie (1740–1742, 1744–1745), pokój w Hubertusburgu (1763) – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojny siedmioletniej – identyfikuje postacie Karola VI, Fryderyka II – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – przedstawia etapy budowania potęgi państwa	– stosuje pojęcia <i>patent tolerancyjny</i>, <i>pierwszy minister</i> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714), wojnę o sukcesję polską (1733–1735), wojnę o sukcesję austriacką (1740–1748), pokój we Wrocławiu (1742), wprowadzenie obowiązku szkolnego w Prusach (1763), pokój w Paryżu (1763), patent tolerancyjny (1781), przyłączenia Irlandii do Wielkiej Brytanii (1801) – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojen o sukcesję hiszpańską i polską, obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w. – identyfikuje postacie	– stosuje pojęcia <i>odwrócenie przymierzy</i>, „<i>cud domu brandenburskiego</i>” – lokalizuje w czasie umowy w Utrachcie (1713) i Rastatt (1714), bitwę pod Dobromierzem (1745), pokój w Dreźnie (1745) – porównuje politykę Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II – przedstawia wpływ wojen w Europie na konflikty w koloniach – omawia przejawy kryzysu w państwach Europy południowej	– ocenia panowanie Fryderyka II i Józefa II jako władców oświeconych

			pruskiego – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – przedstawia przyczyny i skutki wojen śląskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny siedmioletniej – charakteryzuje reformy wewnętrzne Józefa II	Filipa V Burbona, Stanisława Leszczyńskiego, Jerzego I – przedstawia przyczyny i skutki europejskich wojen o sukcesję – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia przebieg wojen śląskich – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – charakteryzuje przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii		
5. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	• Kolonizacja Ameryki Północnej • Spór kolonistów z metropolią • Wojna o niepodległość • Ustrój Stanów Zjednoczonych	– stosuje pojęcia <i>Deklaracja niepodległości</i>, <i>państwo federacyjne</i> – lokalizuje w czasie wojnę o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783), <i>Deklarację niepodległości</i> (4 VII 1776), konstytucję Stanów Zjednoczonych (1787) – identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego,	– stosuje pojęcia <i>metropolia</i>, „<i>bostońskie picie herbaty</i>”, <i>Karta Praw</i> – lokalizuje w czasie ustawę o herbacie (1773), „<i>bostońskie picie herbaty</i>” (1773), <i>Kartę Praw</i> (1791) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), bitwę pod Yorktown (1781) pokój w Wersalu (1783) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn.	– stosuje pojęcie <i>Armia Kontynentalna</i> – lokalizuje w czasie uchwałę o tzw. opłatach stemplowych (1765), I Kongres Kontynentalny (1774), II Kongres Kontynentalny (1775) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) – lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej	– lokalizuje w czasie przybycie tzw. ojców Ameryki Pn. (1620), ustawę zakazującą koloniom handlu z innymi państwami niż Wielka Brytania (1775) – identyfikuje postacie Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena – przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie	– ocenia zaangażowanie mieszkańców kolonii i Europejczyków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych – ocenia wpływ idei oświecenia na rozwiązania ustrojowe przyjęte w Stanach Zjednoczonych

		Beniamina Franklina – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii – omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.	na początku XVIII w. – identyfikuje postać Thomasa Jeffersona – omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich – charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw	– identyfikuje postać Jerzego III – omawia proces kolonizacji Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w. – omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn. – opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn. – przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości	– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią – porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi	
7. Rewolucja we Francji	• Francja w XVIII wieku • Społeczeństwo Francji • Stany Generalne • Rewolucja ludowa • Zmiana ustroju we Francji • Rewolucja burżuazyjna	– stosuje pojęcia <i>Wielka Rewolucja Francuska</i>, <i>monarchia konstytucyjna</i> – lokalizuje w czasie Wielką Rewolucję Francuską (1789–1791), szturm na Bastylię (14 VII 1789), <i>Deklarację praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789) – identyfikuje postać Ludwika XVI – opisuje przyczyny wybuchu rewolucji – przedstawia zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>	– stosuje pojęcia <i>stan trzeci</i>, <i>Stany Generalne</i>, <i>Zgromadzenie Narodowe</i>, <i>Zgromadzenie Konstytucyjne</i> (<i>Konstytuanta</i>), <i>jakobini</i>, <i>kordelierzy</i>, <i>Zgromadzenie Prawodawcze</i> (<i>Legislatywa</i>) – lokalizuje w czasie zwołanie Stanów Generalnych (1789), uchwalenie konstytucji (IX 1791) – identyfikuje postacie Ludwika XV, Marii Antoniny, Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jeana–Paula Marata – przedstawia strukturę	– stosuje pojęcia <i>burżuazja</i>, <i>drobnomieszczaństwo</i>, <i>Gwardia Narodowa</i>, <i>Wielka Trwoga</i>, <i>rewolucja burżuazyjna</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789), ucieczkę Ludwika XVI z Paryża (1791) – identyfikuje postacie Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV i Ludwika XVI – przedstawia	– omawia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> – opisuje symbole rewolucji francuskiej	– ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej

			społeczeństwa francuskiego, w tym skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym	okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r. – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.		
8. Republika Francuska	• Proklamowanie republiki • Wojna i dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański • Znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, dyktariat, społeczeństwo obywatelskie</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie republiki (IX 1792), dyktaturę jakobinów (1793–1794), wielki terror (1793–1794) – identyfikuje postać Maximiliena de Robespierre’a – wymienia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – wyjaśnia, na czym polegało znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– stosuje pojęcia <i>żyrondyści, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny, przewrót termidoriański</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Konwentu (1792), stracenie Ludwika XVII (1793), powołanie Konwentu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794) – identyfikuje postacie Georges’a Dantona, Jean–Paula Marata – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia rządy dyktatoratu	– stosuje pojęcia <i>Marsylianka, rojaliści, powstanie w Wandei</i> – lokalizuje w czasie wypowiedzenie wojny Austrii (1792), konstytucję jakobińską (1793), konstytucję roku III (1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Valmy (1792), powstanie w Wandei (1793–1796) – omawia przebieg i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia podział polityczny Legislatury – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów	– przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia reakcję Europy i Francuzów na stracenie Ludwika XVI – porównuje rządy burżuazji (1789–1792), jakobinów (1793–1794) i dyktatoratu (1794–1799)	– ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej
VI. KRYZYS I UPADEK RZECZYPOSPOLITEJ						
1. Rzeczpospolita	• Pierwsze lata unii	– stosuje pojęcia <i>Familia</i> ,	– stosuje pojęcia <i>dysydenci</i> ,	– stosuje pojęcie	– lokalizuje w czasie	– ocenia panowanie

w czasach unii polsko-saskiej	polsko-saksońskiej • Rzeczpospolita w czasie wojny północnej • Kuratela rosyjska • Ostatnie lata rządów Augusta II • Wojna o polską koronę • Polityczna anarchia • Próby reform w czasach Augusta III • Reformy oświaty i ożywienie gospodarcze	<i>Collegium Nobilium</i> – lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), sejm niemy (1717), założenie Collegium Nobilium (1740) – identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego – omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II Mocnego – wymienia postanowienia sejmu niemego – wymienia przejawy kryzysu państwa za panowania Augusta III	<i>pijarzy</i> – lokalizuje w czasie pokój w Karłowicach (1699), wielką wojnę północną (1700–1721), traktat w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), wojnę o sukcesję polską (1733–1736) – lokalizuje w przestrzeni terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – omawia konsekwencje polityczne unii polsko-saskiej – wyjaśnia, na czym polegał protektorat Rosji nad Rzeczpospolitą za panowania Augusta II Mocnego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miały decyzje sejmu niemego – wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja stronnictw magnackich u schyłku panowania Augusta II Mocnego – wyjaśnia, na czym polegała anarchizacja polskiego życia politycznego za panowania Augusta III – przedstawia programy reform proponowane w	<i>republikanci</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Kliszowem (1702), konfederację w Warszawie (1704), elekcję Stanisława Leszczyńskiego (1704), konfederację sandomierską (1704), bitwę pod Połtawą (1709), konfederację w Dzikowie (1734), sejm pacyfikacyjny (1736), powstanie biblioteki Załuskich (1747) – identyfikuje postacie Ludwika Contiego, Karola XII, Piotra I, Henryka von Brühla – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II	wkroczenie wojsk szwedzkich do Saksonii (1706), wprowadzenia wojsk saskich do Rzeczypospolitej (1710), zamieszki religijne w Toruniu (1724), kasatę zakonu jezuitów (1773) – identyfikuje postacie Michała Fryderyka i Augusta Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Poniatowskiego – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polska popadła w zależność od Rosji – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.	Augusta II Mocnego – ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w. – ocenia politykę zagraniczną Augusta III
-------------------------------	--	--	--	--	--	---

			czasach panowania Augusta III – omawia reformę oświaty i ożywienie kulturalne czasów saskich	– opisuje przebieg i skutki wojnę o sukcesję polską – przedstawia rolę Stanisława Leszczyńskiego w dziejach Polski w I połowie XVIII w. – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III – przedstawia politykę zagraniczną Augusta III – charakteryzuje ożywienie gospodarcze czasów saskich		
2. Ostatnia wolna elekcja i I rozbiór Polski	• Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • Pierwsze reformy • Sprawa dysydentów i prawa kardynalne • Konfederacja barska • I rozbiór Polski • Sejm rozbiorowy	– stosuje pojęcie <i>prawa kardynalne</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), powołanie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), konfederację barską (1768–1772), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – wymienia reformy pierwszych lat panowania	– stosuje pojęcie <i>dysydenci</i> – lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1764), konfederację w Radomiu (1767), sejm repninowski (1797–1798), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775) – identyfikuje postać Mikołaja Repnina – przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego – wyjaśnia, na czym polegał problem polskich dysydentów – przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej – przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r. – omawia decyzje sejmu	– stosuje pojęcia <i>sejm delegacyjny</i>, <i>Generalność</i> – lokalizuje w czasie wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej (1767), konfederacje w Słucku i Toruniu (1767) – identyfikuje postacie Michała Krasieńskiego, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana – omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia przebieg konfederacji barskiej – wyjaśnia, jakie skutki miała próba porwania Stanisława Augusta przez konfederatów barskich – omawia okoliczności	– stosuje pojęcie <i>koliszczyzna</i> – lokalizuje w czasie powołanie Generalności (1769), próbę porwania Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771) – identyfikuje postacie Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego – omawia przebieg interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w latach 1767– 1768 i jej konsekwencje – wyjaśnia, jaką rolę przypisywała sobie Rosja w stosunku do Rzeczypospolitej	– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego

		Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały prawa kardynalne	rozbiorowego	podpisania I rozbioru Polski – przedstawia przebieg sejmu rozbiorowego		
3. Oświecenie w Rzeczypospolitej	• Początki oświecenia w Polsce • Mecenat króla • Architektura i sztuki plastyczne • Literatura oświeceniowa • Edukacja i nauka	– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i> – lokalizuje w czasie oświecenie w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), utworzenie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – identyfikuje postać Ignacego Krasickiego – wymienia cechu charakterystyczne oświecenia w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej	– stosuje pojęcia <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i> – lokalizuje w czasie powołanie Teatru Narodowego (1765) – identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Hugona Kołłątaja – omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę pełniły obiady czwartkowe – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.	– stosuje pojęcie <i>sentymalizm</i> – identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Wojciecha Bogusławskiego – wyjaśnia, dlaczego oświecenie w Polsce nazywa się „oświeceniem katolickim” – przedstawia początki oświecenia w Polsce – wyjaśnia, jakimi metodami chciano przekształcić społeczeństwo polskie z sarmackiego w nowoczesne – na wybranych przykładach przedstawia realizację idei oświeceniowych przez polskich pisarzy epoki stanisławowskiej – wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Teatr Narodowy	– identyfikuje postacie Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta-Odlanickiego, Samuela Chrościkowskiego, Stanisława Staszica, Krzysztofa Kluka – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia	– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce – ocenia przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.

4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	• Przemiany gospodarcze i społeczne po I rozbiorze • Królewskie plany reform • Zwołanie Sejmu Wielkiego • Plany sojuszu z Prusami • Reformy Sejmu Wielkiego • Stronnictwa na sejmie	– lokalizuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego (1788–1792) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – wymienia stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wymienia reformy Sejmu Wielkiego	– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), wprowadzenie podatku dla szlachty i duchowieństwa (1789), Ustawę o sejmikach (1791), Prawo o miastach królewskich (1791) – identyfikuje postacie Hugona Kołłątaja, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Fryderyka Wilhelma II, Ignacego Potockiego – omawia rozwój przemysłu, komunikacji i handlu w Rzeczypospolitej w XVIII w. – opisuje okoliczności, w jakich doszło do zwołania Sejmu Wielkiego w 1788 r. – charakteryzuje główne stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Czteroletniego – omawia reformy przeprowadzone w kraju przez Sejm Czteroletni	– stosuje pojęcia „czarna procesja”, <i>plenipotenci</i>, <i>jurydyki</i> – lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787), kodeks Zamojskiego (1776), przymierze z Prusami (1790), „czarną procesję” (1789) – identyfikuje postacie Jana Dekerta, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Stanisława Staszica – wyjaśnia, jaką rolę w przemianach gospodarczo-społecznych odegrał Stanisław August Poniatowski – omawia przemiany społeczne w Rzeczypospolitej po I rozbiorze – przedstawia rolę Stanisława Augusta w pracach Sejmu Wielkiego	– identyfikuje postacie Andrzeja Zamojskiego, Prota Potockiego, Michała Kazimierza Ogińskiego, Pawła Ksawerego Brzostowskiego – omawia plany reform proponowanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego po I rozbiorze – wyjaśnia, jakie znaczenie dla reform Rzeczypospolitej miał zjazd w Kaniowie i wojna rosyjsko-turecka – wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II sprzeciwiała się wprowadzeniu w Rzeczypospolitej Kodeksu Zamojskiego – przedstawia okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu sojuszu Rzeczypospolitej z Prusami	– ocenia rolę Stanisława Augusta Poniatowskiego w pracach Sejmu Czteroletniego – ocenia reformy przeprowadzone przez Sejm Wielki
5. Konstytucja 3 maja i II rozbiór Polski	• Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Znaczenie Konstytucji 3 maja • Konfederacja	– stosuje pojęcia <i>monarchia konstytucyjna</i>, <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie Konstytucję 3 maja (1791), konfederację	– stosuje pojęcia <i>Ustawa rządowa</i>, <i>Straż Praw</i> – lokalizuje w czasie wojnę w obronie konstytucji (1792), sejm rozbiorowy (1793)	– lokalizuje w czasie ustanowienie Orderu <i>Virtuti Militari</i> (1792) – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu	– identyfikuje postać Scipione Piattolego – przedstawia reakcję Rosji i Prus na Konstytucję 3 maja – omawia gospodarcze	– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia szanse Polaków na utrzymanie reform

	targowicka - Wojna w obronie konstytucji - II rozbiór Polski	targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Tadeusza Kościuszki – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – przedstawia skutki konfederacji w Targowicy	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (VI 1792) i Dubienką (VII 1792) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Szczęsnego Potockiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja	– omawia znaczenie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia decyzje sejmku rozbiorowego	skutki wojny w obronie konstytucji	Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej wobec reform Sejmu Wielkiego – ocenia decyzje sejmku rozbiorowego
6. Powstanie kościuszkowskie	- Rzeczpospolita po II rozbiorze - Przygotowania do powstania - Pierwsze walki - Przebieg powstania - Kłęska insurekcji	– stosuje pojęcie <i>naczelnik</i> – lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Racławicami (4 IV 1794), bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny i	– stosuje pojęcia <i>akt insurekcji</i>, <i>Najwyższa Rada Narodowa</i>, <i>kosynierzy</i>, <i>Uniwersał Połaniecki</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), <i>Uniwersał połaniecki</i> (7 V 1794), rzeź Pragi (XI 1794), kapitulację Warszawy (XI 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra	– lokalizuje w czasie wymarsz gen. Madalińskiego z Ostrołęki do Krakowa (III 1794), wybuch powstania w Wielkopolsce (VIII 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego – opisuje położenie Rzeczypospolitej po II rozbiorze Polski – omawia przygotowania do powstania	– lokalizuje w czasie zawiązanie tzw. klubu polskich jakobinów (1794), samosady w Warszawie (VI 1794), początek oblężenia Warszawy (VII 1794) – charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim	– ocenia szansę utrzymania niepodległości przez Rzeczpospolitą po II rozbiorze

		skutki powstania kościuszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miała bitwa pod Racławicami	Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – wymienia postanowienia <i>Uniwersału połanieckiego</i>	kościuszkowskiego i okoliczności jego wybuchu – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia działania polityczne podejmowane w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego		
7. Upadek Rzeczypospolitej	• III rozbiór Polski • Państwa europejskie a rozbiory • Czy rozbiorów można było uniknąć?	– lokalizuje w czasie i przestrzeni III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego, Franciszka II Habsburga – omawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>krakowska szkoła historyczna</i>, <i>warszawska szkoła historyczna</i> – lokalizuje w czasie abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (1795) – omawia okoliczności podpisania III rozbioru Rzeczypospolitej – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej wskazywane przez historyków z warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej	– lokalizuje w czasie konwencję rozbiorową (1797) – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r. – omawia ostatnie lata życia Stanisława Augusta Poniatowskiego – omawia stosunek Rosji, Austrii i Prus do rozbiorów Rzeczypospolitej – przedstawia stosunek państw europejskich do rozbiorów	– identyfikuje postacie Michała Bobrzyńskiego, Władysława Smoleńskiego – porównuje stosunek warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej do przyczyn upadku Rzeczypospolitej	– ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej
VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA						
1. Początki rządów Napoleona	• Rządy dyktatoratu • Walki z I koalicją antyfrancuską • Nieudana wyprawa do Egiptu • Zamach stanu 18	– stosuje pojęcie <i>kodeks cywilny</i> – lokalizuje w czasie kodeks cywilny Napoleona (1801), koronację cesarską	– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat</i>, <i>konsulat</i>, <i>konkordat</i> – lokalizuje w czasie wyprawę do Egiptu (1798), zamach 18 <i>brumaire’a</i>	– stosuje pojęcie <i>republiki siostrzane</i> – lokalizuje w czasie konstytucję roku VIII (1799), wojnę z II koalicją antyfrancuską (1798–	– lokalizuje w czasie powstanie republiki Batawskiej (1795), przejęcie przez Napoleona dowództwa nad wojskami we	– ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula

	<i>brumaire’a</i> - Walki z II koalicją antyfrancuską - Od konsultatu do cesarstwa	Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona w okresie konsultatu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską	(1799), konkordat (1801) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Marengo i Hohenlinden (1800) – lokalizuje w przestrzeni republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – wyjaśnia, dlaczego zamach z 1799 r. uważa się za koniec rewolucji francuskiej – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula	1802) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod piramidami (1798), bitwę pod Abu Kir (1798) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Campo Formio (1797), pokój w Lunéville (1801), traktat w Amiens (1802) oraz ich postanowienia – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte – omawia cechy charakterystyczne rządów dyktatoratu – przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsultatu	Włoszech (1796), bitwę pod Mondovi (1796), bitwę pod Lodi (1796), powstanie Republiki Cisalpińskiej (1797), kapitulację wojsk francuskich w Egipcie (1801) – identyfikuje postacie Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsa, Rogera Ducosa – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu – przedstawia przebieg i skutki walk z I i II koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Włoch miało utworzenie Republiki Cisalpińskiej	
2. Ekspansja napoleońskiej Francji	- Konflikt z Wielką Brytanią - Wojna Francji z III koalicją - Wojna z Prusami i Rosją - Wojna w Hiszpanii	– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna</i>, „<i>bitwa trzech cesarzy</i>” – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805), ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806) – identyfikuje postać Napoleona I – wyjaśnia, dlaczego	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwę pod Ławą Pruską i Frydlandem (1807), pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod	– lokalizuje w czasie powstanie Wielkiej Armii (1804–1805), powstanie Związku Reńskiego (1806), wojnę w Hiszpanii (1808-1814) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia – identyfikuje postacie	– lokalizuje w czasie powstanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806-1807) – identyfikuje postacie Józefa, Ludwika i Hieronima Bonaparte, Charlesa de Talleyranda, Jeana-	– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich

		Napoleon zastosował blokadę kontynentalną wobec Wielkiej Brytanii – przedstawia skutki wojen napoleońskich do 1807 r.	Somosierrą (1809) – lokalizuje w przestrzeni kraje uzależnione od Napoleona - identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka II Habsburga – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – przedstawia postanowienia pokoju w Tyłży – wyjaśnia, dlaczego 1807 r. uważa się za moment hegemonii Francji w Europie	Louisa Davouta, Fryderyka Wilhelma III – opisuje przyczyny konfliktów Napoleona z państwami europejskimi w latach 1803–1807 – omawia politykę, jaką prowadził Napoleon w krajach znajdujących się we francuskiej strefie wpływów – przedstawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii	Baptiste’a Bernadotte’a – przedstawia przebieg i skutki wojny z III i IV koalicją antyfrancuską – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona	
3. Klęska Napoleona	• Hegemonia Francji w Europie • Wyprawa na Moskwę • Wojna z wielką koalicją • „Sto dni” Napoleona • Skutki epoki napoleońskiej	– stosuje pojęcie „<i>bitwa narodów</i>” – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Moskwę (1812), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) – identyfikuje postać Napoleona I – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję – wyjaśnia, dlaczego bitwę pod Lipskiem nazwano „bitwą narodów” – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Napoleona i Europy miała bitwa pod	– stosuje pojęcia „<i>druga wojna polska</i>”, „<i>sto dni</i>” Napoleona – lokalizuje w czasie abdykację Napoleona I (1814), „sto dni” Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wagram (1809), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Józefa Poniatowskiego – omawia przyczyny i przebieg wyprawy Napoleona na Rosję – opisuje okoliczności klęski	– lokalizuje w czasie odstąpienie Rosji od blokady kontynentalnej (1811), bitwę pod Smoleńskiem (1812), wojnę z wielką koalicją (1813), zajęcie Paryża przez wojska koalicji (1814), pokój paryski (1814), zesłanie Napoleona na Elbę (1814) i na Wyspę św. Heleny (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Arthura Wellingtona, Ludwika XVIII	– stosuje pojęcie <i>styl empire</i> – lokalizuje w czasie <i>styl empire</i> (1800–1815), powstanie V koalicji antyfrancuskiej (1809), bitwę pod Aspern-Essling (1809), włączenie królestwa Niderlandów do Francji (1810), bitwy pod Lützen i Budziszynem (1813) – identyfikuje postać Jeana-Baptiste Bernadotte’a – omawia przebieg i skutki wojny z V i VI koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, w jaki	– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich

		Waterloo	Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki – przedstawia skutki polityczne i społeczne epoki napoleońskiej dla Europy	– omawia przejawy hegemonii Francji w Europie w latach 1809–1812 – opisuje taktykę przyjętą przez Rosjan w walce z Napoleonem – omawia postanowienia pokoju paryskiego z 1814 r.	sposób doszło do objęcia tronu Szwecji przez Jeana–Baptiste Bernadotte’a – wyjaśnia, dlaczego postać Napoleona Bonapartego w wielu krajach europejskich owiana jest legendą	
4. Legiony Polskie we Włoszech	• Ziemie polskie pod zaborami • Sytuacja społeczna • Polityka i konspiracja • Powstanie Legionów Polskich we Włoszech • Koniec idei Legionów Polskich • Znaczenie Legionów Polskich	– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> (1797) – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Civita Castellana (1798), utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), bitwę pod Hohenlinden (1800), wysłanie legionistów na San Domingo (1802) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których walczyły polskie oddziały – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza – omawia sytuację na ziemiach polskich po III rozbiorze – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – opisuje losy Legionów po 1802 r.	– stosuje pojęcia <i>cyrkuł, Agencja, Deputacja Polska</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Rimini (1797), bitwy pod Legnano i Magnano (1799), obronę Mantui (1799), założenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), pokój w Lunéville (1801) – identyfikuje postać Pawła I, Samuela Bogumiła Lindego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – charakteryzują sytuację społeczną na ziemiach polskich po III rozbiorze – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiorze – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia udział Legionów	– stosuje pojęcia <i>kamera, rejencja, landrat, justycjariusz</i> – lokalizuje w czasie założenie Centralizacji (1796), powstanie Towarzystwa Republikańców Polskich (1798), wznowienie działalności uniwersytetu w Wilnie (1803), otwarcia liceum w Krzemieńcu (1805) – identyfikuje postacie Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Franciszka Karpińskiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Gorzkowskiego – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji	– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej

				Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej	– omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona	
5. Księstwo Warszawskie	• Z Rosją czy z Napoleonem? • Napoleon na ziemiach polskich • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Wojna 1812 roku i jej skutki • Znaczenie Księstwa Warszawskiego	– lokalizuje w czasie powstanie Księstwa Warszawskiego (1807), konstytucję Księstwa Warszawskiego (1807), upadek Księstwa Warszawskiego (1813) – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego – omawia ustrój Księstwa Warszawskiego	– stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>” – lokalizuje w czasie „drugą wojnę polską” (1812) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Raszynem (1809) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I – lokalizuje w przestrzeni zmiany w zasięgu terytorialnym Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego – omawia znaczenie Księstwa Warszawskiego	– stosuje pojęcia <i>Komisja Rządząca, szwoleżerowie</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), zniesienie poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807), zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie (1813) – identyfikuje postać Stanisława Małachowskiego – omawia zmiany w sytuacji społeczeństwa Księstwa Warszawskiego – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojnę z Austrią	– lokalizuje w czasie wprowadzenie <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1808) – charakteryzuje prorosyjską orientację części polskiej szlachty i magnaterii	– ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków – ocenia możliwości utrzymania polskiej państwowości na początku XIX w.

1. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Uczeń zna faktografię i terminologię historyczną w stopniu umożliwiającym rozumienie przeszłości w odniesieniu do zakresu materiału określonego w podstawie programowej dla danej klasy. Poznaje rządzące przeszłością reguły: polityczne, społeczne, gospodarcze, religijne i kulturowe, co ma pomóc uczniowi w zrozumieniu mechanizmów współczesności. Celem jest pogłębianie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu polskiego wpisanych w dzieje powszechne oraz krytyczne odniesienie do przeszłości co pozwoli lepiej zrozumieć teraźniejszość. Budzenie szacunku i przywiązania do tradycji i historii własnego narodu. Kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, a także rozwijanie myślenia historycznego.

2. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Uczeń stosuje faktografię i terminologię historyczną dla wyjaśnienia procesu historycznego:

- umieszcza opisywane wydarzenia w czasie i przestrzeni,
- wskazuje przyczyny i skutki wydarzeń,
- hierarchizuje według ich ważności,
- uwzględnia zmiany zachodzące w czasie,
- uogólnia i grupuje fakty i wydarzenia na podstawie , których może wyjaśnić zachodzące procesy historyczne,
- wyszukuje informacje- praca z mapą historyczną , tabelą statystyczną , wykresem itp.,
- wskazuje cechy charakterystyczne poszczególnych epok historycznych,
- korzysta z różnych źródeł historycznych,
- wskazuje związki pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego w przeszłości (polityka , gospodarka , kultura).

3. TWORZENIE INFORMACJI

Uczeń przedstawia i ocenia wydarzenia i zjawiska historyczne formułując przejrzystą i logiczną wypowiedź (pisemną i ustną):

- porównuje – czyli wskazuje różnice i podobieństwa między wydarzeniami i procesami historycznymi,
- formułuje własne oceny na podstawie wybranych faktów,
- dobiera argumenty niezbędne do uzasadnienia sformułowanych ocen.

4. Ustala się następujące progi procentowe:

- niedostateczny 0% - 39%
- dopuszczający 40% - 50%
- dostateczny 51% - 70%
- dobry 71% - 85%
- bardzo dobry 86% - 95%
- celujący 96% - 100%

5. Ocenie podlegają następujące obszary aktywności uczniów:

- wypowiedzi ustne (materiał bieżący z trzech ostatnich lekcji),
- sprawdzian,
- praca indywidualna i grupowa,
- samokształcenie,
- kartkówka (z trzech ostatnich lekcji lub trzech wybranych tematów z rozdziału),
- karta pracy,
- zadanie dodatkowe (referat, prezentacja multimedialna, plakat, itd.),

- aktywność na lekcji (praca na lekcji, gra dydaktyczna, krzyżówka itd.),
- działania pozalekcyjne (np.: udział w olimpiadach, konkursach),

6. Zakłada się stosowanie następujących form sprawdzania wiadomości i umiejętności uczniów:

- sprawdzian działowy,
- test,
- kartkówka (zapowiedziana, niezapowiedziana),
- odpowiedź ustna,
- zadanie domowe,
- praca na lekcji z materiałami pomocniczymi (np.: atlas, karty pracy, zasoby Internetu),
- aktywność na lekcji.

7. Informacje o sprawdzaniu wiadomości i umiejętności z materiału bieżącego:

- materiał bieżący obejmuje trzy ostatnie lekcje lub trzy wybrane tematy z rozdziału,
- wiadomości i umiejętności sprawdzane są w następujący sposób:

a) odpowiedź ustna,

b) kartkówka – zapowiedziana i niezapowiedziana

- można korzystać z „numerków szczęścia”,
- z „numerków szczęścia” nie korzystają uczniowie, którzy posiadają godziny nieusprawiedliwione w poprzednim miesiącu,
- „ numerki szczęścia „ nie obowiązują na zapowiedzianej kartkówce,
- oceny z materiału bieżącego nie podlegają poprawianiu,
- osoby nieobecne podczas kartkówki zapowiedzianej są zobowiązane do napisania jej na następnej lekcji,
- w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań podczas kartkówki nauczyciel ma prawo unieważnić pracę, co jest równoważne z wystawieniem oceny niedostatecznej.

8. Informacje o sprawdzianach:

- sprawdzian poprzedzony jest lub może być poprzedzony lekcją utrwalającą,
- sprawdzian jest zapowiadany co najmniej tydzień przed terminem, a informacja o nim jest odnotowana w e-dzienniku,
- nie przekłada się sprawdzianów,
- osoby nieobecne podczas sprawdzianu są zobowiązane do jego napisania na kolejnej lekcji (wyjątek: osoby, które były przez dłuższy czas nieobecne w szkole [np. 2 tygodnie] i nie zdążyły nadrobić materiału, a uzyskały zgodę nauczyciela uczącego na pisanie w innym terminie),
- prace pisemne (sprawdziany, testy itp.) oddawane są najczęściej w ciągu dwóch tygodni, nie później jednak niż po miesiącu
- każda ocena ze sprawdzianu może być poprawiana w ustalonym terminie
- prace pisemne są przechowywane przez nauczyciela; uczeń i jego rodzice mają możliwość wglądu do prac pisemnych
- w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań podczas sprawdzianu nauczyciel ma prawo unieważnić pracę, co jest równoważne z wystawieniem oceny niedostatecznej.

9. ZASADY ORGANIZACJI PRACY NA LEKCJACH HISTORII

- na początku roku szkolnego nauczyciel informuje o obowiązującym podręczniku, wymaganiach edukacyjnych i kryteriach oceniania,
- uczeń na każdej lekcji powinien posiadać zeszyt przedmiotowy i podręcznik lub smartbook,
- zakres wymagań edukacyjnych jest umieszczony na stronie internetowej szkoły,
- w czasie pracy klasowej, sprawdzianu i kartkówki wymagana jest całkowita samodzielność pracy,
- uczeń może zgłosić (tylko na początku lekcji, przed sprawdzeniem obecności) nieprzygotowanie do lekcji bez podania przyczyny (wyjątkiem jest lekcja utrwalająca i sprawdzian). Przez nieprzygotowanie do lekcji rozumie się: brak podręcznika, zeszytu, pracy domowej i niegotowość do odpowiedzi oraz brak pomocy potrzebnych do lekcji.
- w przypadku dłuższej nieobecności ucznia w szkole, uczeń ma obowiązek w ciągu tygodnia uzupełnić zeszyt oraz wiedzę i umiejętności.
- ponadto podczas zajęć lekcyjnych uczeń może zdobyć „+” za aktywność, pracę na lekcji i zadanie domowe. Natomiast za pasywną pracę na lekcji uczeń może uzyskać ocenę ndst. (nie wykonuje zadania, itd.)

10. Zasady podwyższania oceny rocznej:

- uczeń lub jego rodzice/prawni opiekunowie mają prawo wnioskować o podwyższenie oceny w terminie nie dłuższym niż 2 dni robocze od otrzymania informacji o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych.
- z wnioskiem o podwyższenie oceny może wystąpić uczeń lub jego rodzice/prawni opiekunowie jeśli uczeń spełnia następujące warunki:
 - brał udział w przynajmniej 50% zajęć edukacyjnych z danego przedmiotu,
 - wszystkie nieobecności zostały usprawiedliwione,
 - przystąpił do wszystkich zapowiadanych form sprawdzania wiedzy i umiejętności,
 - ze wszystkich prac klasowych oraz sprawdzianów wiedzy i umiejętności uzyskał oceny pozytywne,
 - zaistniały inne ważne okoliczności uniemożliwiające uzyskanie oceny wyższej niż przewidywana przez nauczyciela.
- jeśli uczeń nie spełnia powyższych warunków, wniosek będzie rozpatrzony negatywnie.
Wnioski bez uzasadnienia nie będą rozpatrywane.
- wniosek składa się pisemnie do Dyrektora Szkoły wraz z uzasadnieniem
- z wnioskiem o podwyższenie oceny może wystąpić uczeń lub jego rodzice/prawni opiekunowie,
- praca sprawdzająca obejmuje formę pisemną i formę ustną,
- stopień trudności zadań musi odpowiadać wymaganiom edukacyjnym na ocenę, o którą ubiega się uczeń
- na podstawie ocenionej pracy nauczyciel podwyższa ocenę, jeśli uczeń uzyskał minimum 90% punktów możliwych do uzyskania na daną ocenę z części pisemnej i minimum 90% punktów możliwych do uzyskania na daną ocenę z części ustnej, lub pozostawia wcześniej ustaloną ocenę, jeśli warunki jej podwyższenia nie zostały spełnione
- z przebiegu pracy sprawdzającej nauczyciel sporządza protokół, w którym podaje termin pracy, określa przedmiot i zakres materiału, podaje ocenę pracy, załącza do dokumentacji oceniony test ucznia oraz zestaw pytań

11. Wymagania programowe:

Ocena celująca

Uczeń posiada rozległą wiedzę historyczną, świadczącą o uzdolnieniach humanistycznych, doskonale interpretuje źródła historyczne, z wykorzystaniem kontekstu epoki buduje złożoną i problemową narrację historyczną, jest bardzo aktywny na lekcji i wykonuje dodatkowe zadania, uczestniczy oraz osiąga sukcesy w szkolnych i pozaszkolnych konkursach i olimpiadach.

Ocena bardzo dobra

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności objęte podstawą programową, wykazuje zainteresowanie przedmiotem, wykorzystuje różne źródła wiedzy, interpretuje trudne źródła historyczne, buduje dojrzałą narrację historyczną opartą na gruntownej wiedzy i łączeniu wydarzeń w logiczny ciąg przyczynowo -skutkowy, jest aktywny na lekcji oraz uczestniczy w szkolnych i pozaszkolnych konkursach i olimpiadach.

Ocena dobra

Uczeń ma niewielkie braki w zakresie wiedzy; umiejscawia w czasie i przestrzeni wydarzenia i procesy historyczne, poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych w podstawie programowej, jest aktywny podczas zajęć lekcyjnych.

Ocena dostateczna

Uczeń wykazuje przeciętne opanowanie materiału przewidzianego programem, wiedza jest wyrywkowa i fragmentaryczna, słabo łączy wydarzenia w ciągi przyczynowo – skutkowe, przy pomocy nauczyciela poprawnie wykonuje zadania, samodzielnie interpretuje łatwe źródła, buduje krótką narrację historyczną.

Ocena dopuszczająca

Uczeń wykazuje spore luki w wiadomościach objętych programem, ale jest w stanie je uzupełnić, przy pomocy nauczyciela wykonuje zadania związane z umiejętnościami określonymi w podstawie programowej, jest mało aktywny na lekcji.

Ocena niedostateczna

Luki w wiadomościach posiadanych przez ucznia są trudne do uzupełnienia, uczeń notorycznie nie przygotowuje się do lekcji, nie rozumie i nie potrafi wykonać prostych zadań nawet przy pomocy nauczyciela; odznacza się brakiem systematyczności i chęci do nauki oraz biernością na lekcji, nie potrafi wykazać się podstawową wiedzą historyczną i jej rozumieniem, która określona jest w podstawie programowej.